

'MAASSA MAAN TAVALLA TAI MAASTA POIS'

(Kolumn ÅU 17.9.98)

Lars Hertzberg

När _Raimo Ilaskivi_ nyligen gjorde sitt famösa förslag om att somaliska flyktingar skulle sättas i arbete med att städa parker osv, passade han på att tillägga, att vi har rätt att kräva att flyktingarna anpassar sig efter våra förhållanden. Bakgrunden var bråken i stationstunneln i Helsingfors. Det var underförstått att brottslig verksamhet innebär en vägran att anpassa sig.

Kravet på att flyktingarna ska anpassa sig låter ju som något som ingen vill motsätta sig, men vid närmare eftertanke är det inte så klart vad det egentligen betyder. I själva verket var Ilaskivis yttrande knappast mera än ett retoriskt spel. Bakom hans ord anar man slagordet 'Maassa maan tavalla tai maasta pois' ['Foga er eller försvinn!' fritt översatt], en betydligt hotfullare variant av det bekanta ordspråket 'Man tar seden dit man kommer'.

Ilaskivi antydde alltså att bråken har sin grund i att somalierna 'vägrar rätta sig' efter vårt lands sed. Han kan knappast mena, att brott mot lagen hör till livsstilen i Somalien och inte i Finland. Jag känner inte till brottsstatistiken i Somalien, men ingen människa kan påstå att lagbrott vore främmande för den finska livsstilen. Å andra sidan är det en liten minoritet som bryter mot lagen i vårt land, men så förhåller det sig med säkerhet (åtminstone under fredstid) också i Somalien och i alla världens kulturer.

*

Måne Ilaskivi menar, att somalierna borde ta efter finländarna när det gäller _typen_ av brott? _Viljo Tarkiainen_ skriver i sin Kivibiografi att byslagsmål bara praktiserades bland finlandssvenskar, medan man på finskt håll slogs en mot en. Är det detta Ilaskivi efterlyser? Somalierna borde alltså rätta sig efter den finländska brottsprofilen. Vi är, enligt WHO:s statistik för några år sedan, ett av Europas ledande länder när det gäller mordfrekvens: hos oss är risken för att bli mördad nästan tre gånger högre än i Sverige, mer än tre gånger högre än i Frankrike, fem gånger högre än i England. Vi hör också till världens ledande länder när det gäller ansiktsskador till följd av misshandel. Andra finländare ägnar sig åt mindre våldsamma brott som att köra bil eller båt i berusat tillstånd, köpa ut alkohol till sina barn, krossa fönster och flaskor eller urinerna offentligt. Inte direkt något att stoltsera med. Men Ilaskivi sade ingenting om allt detta.

*

Eller kan han ha menat att somalierna inte får ha anpassningsproblem? Men man kan knappast _befalla_ någon att inte ha anpassningsproblem. Anpassningssvårigheter är inte något man kan välja att antingen ha eller inte ha. I annat fall vore det lätt att lösa de arbetslösa problem: det skulle räcka med att uppmana dem att anpassa sig till sin sysslöshet.

Förmågan att anpassa sig beror på en mängd komplicerade faktorer. Vissa av dem kan man påverka genom sina egna ansträngningar, andra ligger helt utanför den enskildas kontroll. Somaliernas anpassning beror i minst lika hög grad på finländarnas agerande som på deras eget. Vissa av våra massmedier har gjort en del för att hjälpa upp problemen, andra river ner. (_Ilta-Sanomat_ hör till de värsta, enligt en talesman för somalierna i vårt land.)

Något motsvarande gäller politikerna. De flyktingvänliga uttalanden som gjorts är få och lama, fientliga uttalanden desto vanligare. Till de värsta hör Ilaskivi själv. Han blir (givetvis) förargad om man kallar honom rasist. Han hänvisar till företeelser som _Le Pen_ och Nationella fronten i Frankrike, och säger att om vi inte 'vidtar åtgärder' (utnyttjar somalier som obetald arbetskraft), så kommer liknande företeelser att dyka upp hos oss. Men han är själv vår närmaste motsvarighet till Le Pen. Han hotar egentligen med sig själv: 'Om ni inte tar varning av mig så kan det hända att sådana som jag kommer till makten.'

I ett TV-program för ett par år sedan intervjuades 'mannen och kvinnan på gatan' om flyktingproblematiken. En finlandssvensk kvinna i högre medelåldern sade: 'Jag har ingenting emot dem, men varför måste de alla komma _hit_?' Uttalandet var säkert oskyldigt: hon hade helt enkelt blivit lurad att tro (av politiker och massmedier), att Finland hör till dem som tar emot mest flyktingar, i stället för tvärtom.

*

Själva 'kravet' att somalier ska rätta sig efter våra seder har en kuslig brist på precision. Avser Ilaskivi ett juridiskt krav? Föreslår han att asylrätten ska återtas om någon gör sig skyldig till ett lagbrott? Det skulle strida mot Genèvekonventionen, och skulle i praktiken innebära att lindriga förseelser bestraffas med döden.

Eller innebär kravet bara ett mera allmänt hot om att vi kommer att vara ofördragsamma om somalierna inte smälter in i den finländska livsstilen? Det skulle betyda att det som för många finländare är en _vana_ för invandrare ställs upp som en _norm_.

Ibland uppstår det problem i mötet mellan kulturer (t ex frågan om kvinnlig omskärelse), men det faktum att människor lever annorlunda är i sig ännu inte något problem. Lyckligtvis lever också vi finländare olika: det står oss fritt att gå i bastun så ofta eller så sällan vi vill, att ogilla 'Fänrik Ståls sägner' eller 'Uuno Turhapuro', att äta bulle till kaffet eller låta bli. Ska inte invandrarna ha samma frihet?

*

Vårt folk har inte oinskränkt moralisk suveränitet över det landområde vi bebor, en suveränitet som skulle trumfa över alla mänskliga hänsyn. De människor som av ödets stormar sköljs upp på våra stränder har ett anspråk på vårt beskydd för sin rätt att leva vidare som de individer de är. Det vet också Ilaskivi innerst inne. Han fiskar i de grumliga vattnen mellan det vi vill tro och det vi innerst inne vet.